

**Majandus- ja kommunikatsiooniministri 19. aprilli 2004. a määruse nr 86
„Väärismetalltoodete analüüsimise ja kontrollmäärgisega märgistamise kord“ muutmise
määruse eelnõu seletuskiri**

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse väärismetalltoodete seaduse § 10 lõike 4 alusel ja kooskõlas Vabariigi Valitsuse 9. oktoobri 2003. a määrusega nr 258 „Volituste andmine „Väärismetalltoodete seadusest“ tulenevate õigusaktide kehtestamiseks“.

Väärismetalltoodete seaduse § 10 näeb ette väärismetalltoote kontrollmäärgise, millega väärismetalli proovi tõendaja tõendab, et väärismetalltoote valmistamiseks kasutatud väärismetalli proov vastab tootele kantud standardproovile. Kontrollmäärgise näol on tegemist Eesti proovijärelevalve märgiga. Majandus- ja kommunikatsiooniministri 19. aprilli 2004. a määrusega nr 86 „Väärismetalltoodete analüüsimise ja kontrollmäärgisega märgistamise kord“ (edaspidi *määrus nr 86*) reguleeritakse väärismetalltoote analüüsimist ja väärismetalli proovi tõendaja tegevust väärismetalli proovi tõendamisel. Tooteohutuse, sh väärismetalltoote ohutuse ja nõuetele vastavuse, valdkond viidi peaministri 27. jaanuari 2021. a korraldusega nr 8 „Ministrite pädevus ministeeriumi juhtimisel ja ministrite vastutusvaldkonnad“ ettevõtlus- ja infotehnoloogia ministri vastutusvaldkonnaks, mistõttu majandus- ja kommunikatsiooniministri määruse nr 86 muutmise määrus on ettevõtlus- ja infotehnoloogia ministri määrus.

Määruse koostas ja keeletoimetuse tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna osakonna ettevõtlus- ja tarbimiskeskonna valdkonna nõunik Triinu Sillamaa (e-post: triinu.sillamaa@mkm.ee, tel: 625 6391). Eelnõu ja seletuskirja juriidilise analüüsi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna juhataja Tiit Rebane (e-post: tiit.rebane@mkm.ee). Määruse väljatöötamisel osalesid AS-ist Metrosert metroloogiadivisjon juht Lauri Lillepea ja Eesti Proovikoja valdkonna juht Jelena Muhhamedjanova.

Eelnõu eesmärk on ajakohastada määruse nr 86 sätteid tulenevalt tehnoloogia arengust ja muuta sätted võimalikult tehnoloogia arengust sõltumatuks. Samuti eemaldatakse määrusest nr 86 sätted, mis dubleerivad akrediteerimisnõuded ja eemaldatakse kohustuslikud viited standarditele tagamaks vastavust toote nõuetele vastavuse seadusega (edaspidi *TNVS*).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb üheksateistkümnest punktist.

Eelnõu punktiga 1 eemaldatakse § 2 punktist 2 mittepurustav meetodi mõistest meetodi näidete loetelu, milleks olid proovikivil määramine ja röntgenanalüüs. Mõiste määratlemisel on oluline mittepurustava meetodi erisus purustavast meetodist, milleks on, et mittepurustava meetodi kasutamisel ei eraldata väärismetalltootest oluliselt uuritavat sulamit. Samuti ei ole vaja mõistes rõhutada, et meetod peab olema valideeritud, kuna väärismetalltoodete seaduse (edaspidi *VMTS*) § 40 lõike 2 punkti 8 järgi peab proovi tõendaja olema akrediteeritud. Akrediteerimisnõuete järgi peab akrediteeritud isik kasutama standardseid või valideeritud meetodeid. Seega muudatusega lõpetatakse akrediteerimisnõuete dubleerimine määruses.

Eelnõu punktiga 2 muudetakse § 2 punkte 4 ja 5, eemaldades mehhaanilise ja lasermärgistuse mõistete juurest kirjelduse, kuidas kontrollmärgistus tootel sõltuvalt märgistuse viisist välja näeb. Kontrollmärgise korral piisab õigusaktis märgise kirjeldusest, mis on toodud VMTS § 10 lõikes 2 (sammuva otsavaatava lõvi kujutis ovaalses süvendis). Kontrollmärgistuse märgise kujutis peab olema üheselt mõistetav. Samas ei oma tähtsust, kas lõvi kujutis on kantud tasapinnaliselt või ruumiliselt. Kehtivas määruses nr 86 on lasermärgistuse korral kirjeldus, mille järgi peaks lõvi kujutis olema tasapinnaline, kuid praegu kasutusel uuemat tüüpi laseritega märgistamisel on lõvi kujutis mehhaanilise kujutisega analoogselt ümbritsevast pinnast kõrgem. Seetõttu eemaldatakse eelnimetatud kirjeldused, et määruse sätted arvestaksid tehnoloogia arengut.

Eelnõu punktiga 3 muudetakse § 3 lõiget 1, täiendades sätet proovi tõendaja kohustusega eelnevalt kokku leppida toote esitajaga purustava meetodi kasutamine. Proovi tõendaja teeb seda ka praegu, et tagada toote esitaja nõusolek purustava meetodi korral toote võimalikul kahjustumisel. Juhul, kui toote esitaja ei ole purustava meetodiga nõus, siis toodet ei kontrollmärgistata ja toode tagastatakse. Purustavat meetodit kasutatakse ainult, siis kui mittepurustavat meetodit ei saa kasutada. Kehtiva sätte teine lause tunnistatakse kehtetuks, kuna eelnõu punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks määruse nr 86 § 5. Tingimused, millal purustavat meetodit kasutatakse lisatakse § 6 lõikesse 1.

Eelnõu punktiga 4 muudetakse § 3 lõiget 5 tulenevalt tehnoloogia arengust. Kehtiv säte välistab võimaluse dekoratiivkattega kaetud väärismetalltoote, nt kullatud hõbeehete, korral dekoratiivkatet rikkumata põhisulami väärismetallisisalduse määramist. Uuemad röntgenfluorestsentsseadmed, mida kasutatakse mittepurustava meetodi korral, võimaldavad määrata põhisulami sisaldust dekoratiivkatet mehhaaniliselt eemaldamata. Seetõttu täiendatakse sätet, et vajadusel eemaldatakse dekoratiivkate mehhaaniliselt võimalikult varjatud kohast.

Eelnõu punktiga 5 tunnistatakse kehtetuks § 4 lõiked 1-4 ning **punktiga 6** muudetakse § 4 lõiget 5, ajakohastades toote sulami väärismetallisisalduse määramise nõudeid mittepurustava meetodiga. Paragrahvist eemaldatakse proovikivil määramise sätted (lõiked 1-3), kuna proovikivil määramine on toote sulami väärismetallisisalduse määramise eelmeetod nii purustava kui mittepurustava meetodi korral, et tuvastada missuguse väärismetalliga (nt kuld) on tegemist. Proovikivil määramise meetodi kasutamise eesmärk on analüüsi järgmises etapis valida vastavaid reaktiive (purustav meetod) või seadistada analüsaatorit (mittepurustav meetod). Proovikivi meetodil ei saa määrata väärismetalli sisaldust ehk teha kindlaks standardproovi vastavust. Kuna proovikivi meetod ei ole kontrollmärgistamisel otsuse tegemisel aluseks, siis ei ole vajalik ka sellekohaseid nõudeid määrusega reguleerida. Lõige 4 tunnistatakse kehtetuks põhjusel, et akrediteerimisel nagunii hinnatakse seadmete ja meetodika omavahelist sobivust ning õigusaktis ei ole vaja seda üle korrata. Seega, kuna määrus nr 86 kohaldub väärismetalli proovi tõendaja tegevusele, siis on VMTS § 40 lõike 2 punktis 8 sätestatud proovi tõendaja akrediteerimisnõudega tagatud ka seadmete ja meetodika asjakohasuse hindamine. Lõikega 5 sätestatakse, et väärismetallisisalduse määramisel mittepurustava meetodiga tuleb kasutada standardset või valideeritud analüüsimeetodit, mille laiendmõõtemääramatus ei ületa 0,5% mõõtetulemusest. Standardne meetod on avaldatud rahvusvahelises, regionaalses või rahvuslikus standardis või mida on tunnustatud erialased organisatsioonid või vastavates teadustekstide või -ajakirjades või on määratletud seadme valmistaja poolt. Valideeritud meetod on labori enda poolt välja töötatud või standardse meetodi kasutamine väljaspool määratletud kasutusulatust või muul viisil muudetud. Valideeritud meetodi peab labor valideerima vajalikus ulatuses. Meetodi ja selle valideerimise asjakohasust hinnatakse akrediteerimise käigus. Konkreetsele standardile viitamine on ka

piirav tehnoloogia arengu mõttes, kuna ei võimalda kasutada muid asjakohaseid tehnilisi spetsifikatsioone või laboris välja töötatud ja valideeritud meetodikat. Lisatava lõikega 5 laiendatakse täpsusaste kogu mõõteprotsessile, mitte ainult seadmetele nagu kehtivas määruses nr 86, kuna akrediteerimisel hinnatakse kogu mõõteprotsessi laiendmõõtemääramatust. Mõõtemääramatus ei ole mõõtmisviga ega mõõtehälve, vaid näitab mõõtesuursele omistatava väärtuse tõenäosusjaotust ehk iseloomustab suuruse väärtuse hajuvust. See on hinnang, mis näitab, et mõõdetav suurus on tõenäoliselt vahemikus saadud väärtus $\pm$ mingi arv. Tõeline väärtus asub selles vahemikus teatava tõenäosusega. Laiendmääramatust hinnatakse tõenäosustasemel 95%. Võrreldes kehtiva määrusega nr 86 muudetakse hõbedasulami määramise mõõtemääramatust poole võrra täpsemaks. Kehtiva määruse nr 86 koostamisel määrati hõbedasulamile madalam täpsusaste tulenevalt hõbeda väiksemast väärtusest. Samas on meetodika erinevate väärismetallide sulamite määramisel samad ja ei ole põhjendatud hõbedale suurema mõõtemääramatuse kehtestamine. Kulla-, plaatina- ja pallaadiumisulamite määramise täpsusaste jääb samaks. Juba praegu vastavad kasutusel olevad toote sulami väärismetallisalduse määramise mittepurustavad meetodid eelnõuga kehtestavale laiendmääramatusele. Seega sisulisi muutusi ei tehta, vaid viiakse praegune praktika ja määruse nõuded kooskõlla.

Eelnõu punktiga 7 tunnistatakse kehtetuks § 5 põhjusel, et osad sätted ei ole enam asjakohased ja purustava meetodi kasutamise tingimused viiakse parema õigusselguse tõttu § 6. Põhjusel, et sisuliselt kirjeldab § 5, millal tuleb kasutada purustavat meetodit ja seetõttu on asjakohane seda sätestada ka määruse nr 86 §-s 6, kus on sätestatud nõuded purustavale meetodiga toote sulami analüüsile. Kehtiva määruse nr 86 § 5 punktid 1-2 on seotud proovikivil määramise meetodiga, mis ei ole eraldiseisev sulami sisalduse määramise meetod (vaata ka seletuskirja eelnõu punkti 5 selgitust), mistõttu need sätted eemaldatakse määrusest nr 86. Arvestades tehnoloogia arengut, siis praegusel ajal on võimalik mittepurustava meetodi analüüsiks kasutataval seadmel (röntgen-fluorestsents analüsaatoril) määrata kõiki väärismetalle (kulda, plaatina, pallaadiumi, hõbedat), mistõttu ei ole ajakohane kehtiva määruse nr 86 § 5 punkt 3.

Eelnõu punktidega 8, 9 ja 10 muudetakse § 6, tunnistades kehtetuks lõiked 2-5 ja 7 ning muutes lõikeid 1 ja 6. Kehtiva määruse nr 86 § 6 lõiked 1-4 sisaldavad kohustuslikke viiteid standarditele, mis on vastuolus TNVS § 42 lõikega 6. TNVS § 42 lõike 6 järgi ei ole lubatud tehnilises normis sätestada kohustuslikku viidet standardile. Konkreetsele standardile viitamine on ka piirav tehnoloogia arengu mõttes, kuna ei võimalda kasutada muid asjakohaseid tehnilisi spetsifikatsioone või laboris välja töötatud ja valideeritud meetodikat. Seetõttu muudetakse lõiget 1, kuhu koondatakse kõikide väärismetalli sulamite purustavalt meetodil analüüsimise üldised nõuded, milleks on standardse või valideeritud meetodi kasutamine. VMTS § 40 lg 2 punktis 8 sätestatud proovi tõendaja akrediteerimisnõudega tagatud ka meetodika asjakohasuse hindamine. Lõikesse 1 lisatakse ka tingimused, millal purustavat meetodit kasutakse. Väga suurte mõõtmetega toodete korral on võimatu teha mittepurustava meetodiga sulami analüüsi, kuna toode ei mahu seadmesse. Lõige 6 muudetakse põhjusel, et mõõtemääramatuse arvutamise ja protokollil lisamise kohustus tuleneb akrediteerimise reeglitest, siis ei ole vajalik neid nõudeid õigusaktis üle korrata. Kuigi õigusaktis ei ole asjakohane kitsendada ühe kindla meetodi kasutamist läbi standardi kohustusliku viitega, siis on oluline tuua õigusakti analüüsimeetodi laiendmõõtemääramatuse väärtus, millele vastavust hinnatakse tõendaja akrediteerimise käigus. Lisatavad analüüsimeetodi laiendmõõtemääramatus väärtused tulenevad tänapäeval kasutusel olevate seadmete ja etalonainete võimekusest. Seega muudatusega sisulisi muutusi ei tehta, vaid viiakse praegune praktika ja määruse nõuded kooskõlla.

Eelnõu punktiga 11 muudetakse § 7 lõiget 4, et võimaldada kontrollmärgistuse tellijal valida kontrollmärgistuse viisi. Kehtiv säte võimaldab lasermärgistust kasutada vaid juhul, kui mehhaaniline märgistus ei ole võimalik tehniliselt kasutada. Võrreldes mehhaanilise märgistusega rikub lasermärgistus väärismetalltoodet vähem. Samas eelistatakse mehhaanilist märgistust soodsama hinna tõttu. Varem oli lasermärgistuse kvaliteet võrreldes mehhaanilisega kehvem, mistõttu sai kehtivasse määrusesse nr 86 eelnimetatud kitsendus lisatud. Praeguseks on laser- ja mehhaaniline märgistuse sarnase loetavuse ja vastupidavusega, mistõttu ei ole vajalik õigusaktis piirata kontrollmärgistuse tellija valikut teenuse kasutamisel.

Eelnõu punktiga 12 tunnistatakse kehtetuks § 7 lõige 6, kuna praegu väärismetalltoodete märgistamisel kasutusel olevad laserid on parema kvaliteediga ning tootele ei teki enam märgistuse vahetus läheduses kahjustusi.

Eelnõu punktiga 13 muudetakse § 9, tunnistades kehtetuks lõiked 2 ja 3, kuna on aegunud tähendusega. Lõike 2 nõue on määrusesse nr 86 lisatud, kuna enne 2004. aastat oli kohustuslik tootjal jätta kontrollmärgise jaoks ettevalmistatud koht. Kuna enam kohustust ei ole, siis tootjad ei valmista tootel ette kohti, kuhu tuleks paigutada kontrollmärgis. Kehtiv lõige 3 kirjeldab väljastpoolt Eestit toodud tooteid, millel on erineva kujundusega proovimärgis kui on Eestis. Kui niisuguse märgistusega toodet soovitakse Eestis ka kontrollmärgistada, siis selle sõnastuse järgi lisatakse tootele ainult Eesti kontrollmärgis. Sel juhul võib tekkida olukord, kus Eesti kontrollmärgis lisatakse proovimärgisele, mis ei ole samasugune kui Eesti kinnitatud vastav proovimärgis. Segaduste vältimiseks on välja kujunenud praktika eelnimetatud juhtudel tootele pannakse Eestis kinnitatud kujundusega ühitatud proovi-kontrollmärgis. Muudatusega viiakse määruse säte praktikaga kooskõlla.

Eelnõu punktiga 14 täiendatakse § 10 lõikega 3, millega sätestatakse mitmeosalise toote väga väikese pinnaga eraldatavat osa ei pea kontrollmärgistama. Teatud juhtudel on mitmeosalise toote eraldatav osa, nt kõrvarõnga tagune, nii väiksete mõõtmetega, et kontrollmärgistamine ei ole võimalik märgistamiseks vajaliku pinna puudumise tõttu. Sellistel juhtudel piisab suurema pinnaga mitmeosalise toote osade kontrollmärgistamisest.

Eelnõu punktiga 15 muudetakse § 11 lõiget 1, eemaldades nõude, et kontrollmärgistamiseks esitatava toodete märgistealune pind olema enne esitamist puhastatud rasvast ja muudest ainetest. Praktikast puhastatakse alati vahetult enne kontrollmärgistamist märgistaja poolt toote pind, et veenduda pinna puhtuses. Seetõttu ei ole vajalik nõuda tootel olevat pinna puhastamist lahustiga enne toote esitamist.

Eelnõu punktiga 16 muudetakse § 11 lõiget 2, täpsustades massi ümmardamise sõnastust.

Eelnõu punktiga 17 täiendatakse § 11 lõikega 3, milles sätestatakse nõue kasutada väärismetalltoodete vastuvõtmisel ja välja andmisel mõteseaduse nõuete järgi taadeldud II klassi kaalu. Kuigi kontrollmärgistamisel ei toimu tehingut, siis on oluline fikseerida mõlema tehingu osapoole jaoks toodete mass kontrollitud mõõtevahenditega hilisemate vaidluste ärahoidmiseks. Ka praegu kasutab ainuõiguse teostaja väärismetalltoodete vastuvõtmisel ja välja andmisel II klassi kaale. Antud muudatusega viiakse praktiline tegevus õigusakti.

Eelnõu punktiga 18 muudetakse § 12 pealkirja ja **punktiga 19** tunnistatakse kehtetuks § 12 lõige 2 põhjusel, et väärismetalltoote tehnoloogiline praak ei mõjuta väärismetalli sulami sisaldust ning seega ei ole vajalik käsitleda nõudeid määruse tasandil.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Määruse nr 86 muudatus ei avalda sotsiaalset, sealhulgas demograafilist mõju, puudub mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Muudatustega parandatakse õigusselgust, muudetakse määrus nr 86 tehnoloogia muudatustest sõltumatumaks ja eemaldatakse mittelubatud kohustuslikud viited standarditele.

Määruse nr 86 muudatusel on teatavad majanduslikud mõjud. Muudatusega tehakse peamiselt tehnilisi parandusi, eemaldades sätteid, mis dubleerivad akrediteerimisnõuded ja kohustuslikud viited standarditele tagamaks vastavust toote nõuetele vastavuse seadusega. Muudatustega muudetakse määrus nr 86 tehnoloogia arengust sõltumatuks. Näiteks eemaldatakse mehaanilise ja lasermärgistuse juurest täpsustus, kas kontrollmärgise kujutis on eenduv ja ruumiline või söövitatud tasapinnaliselt, kuna eeltoodu sõltub seadmest, mida märgistuse tegemiseks kasutatakse. Oluline on, et märgistus oleks üheselt mõistetav. Tehniliseks muudatuseks võib lugeda ja proovikivi meetodi sätete eemaldamist määrusest nr 86. Proovikivi meetod on toote sulami väärismetallisisalduse määramise eelmeetod nii purustava kui mittepurustava meetodi korral edaspidiste analüüsi protsesside valikul, kuid ei ole kontrollmärgistamisel otsuse tegemisel aluseks, seetõttu ei ole vajalik ka sellekohaseid nõudeid määrusega reguleerida. Määrusesse nr 86 lisatakse mõlema analüüsimeetodi laiendmääramatused, mida väärismetalli proovi tõendaja peab edaspidi järgima. Laiendmääramatuste väärtuste aluseks on tänapäeval kasutusel olevate vastavate meetoditega saavutatavad väärtused. Seega praegu vastavad kasutusel olevad toote sulami väärismetallisisalduse määramise mittepurustavad ja purustavad meetodid eelnõuga kehtestavale laiendmääramatusele. Seega sisulisi muutusi ei tehta, vaid viiakse praegune praktika ja määruse nõuded kooskõlla.

Määruse nr 86 muudatused on positiivse mõjuga väärismetalli proovi tõendaja ja seda teenust kasutatavatele ettevõtjatele, kelleks on peamiselt väärismetalltoodete valmistajad ja sissevedajad. Väärismetalli proovi tõendaja, sh väärismetalltoodete kontrollmärgistamise, ainuõigus on VMTS § 40 lõike 1 alusel antud AS-le Metrosert. Mitmete muudatustega viiakse sisse tehnika arenguga seotud parendused, nagu edaspidi saab teenuse tellija otsustada, kas lasta toode märgistada laseriga või mehhaaniliselt. Praegu kehtiva korra alusel saab laseriga, mis kahjustab toodet vähem, märgistada, vaid juhul, kui mehhaanilist märgistust ei saa tehniliselt kasutada. Mitmeosalise toote korral luuakse erisus, et väga väikese pinnaga eraldatavat osa ei pea kontrollmärgistama. Praktikas on selgunud, et mõni väärismetalltoote eraldatav osa, nt kõrvarõnga tagune, on nii väikeste mõõtmetega, et kontrollmärgistamine ei ole võimalik märgistamiseks vajaliku pinna puudumise tõttu. Edaspidi piisab sel juhul suurema pinnaga mitmeosalise toote osade kontrollmärgistamisest.

5. Määruse rakendamise seotud tegevused, vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamise seotud tegevused ei kaasne riigieelarvele otsesid tulusid ega kulusid. Määruse rakendamise seotud tegevused ei ole vaja teha täiendavaid tegevusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu Siseministeriumile ja Rahandusministeriumile kooskõlastamiseks ja arvamuse andmiseks Eesti Kaubandus-Tööstuskojale, MTÜ-le Eesti Standardimis- ja Akrediteerimiskeskus, MTÜ-le Kulla- ja Kellaliit ning MTÜ-le Eesti Metallikunstnike Liit. Eelnõu läbib enne kehtestamist riigisiseste tehniliste normide muutumise tõttu Euroopa Liidu tehniliste normide teavitamisprotsessi Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/1535, 9. september 2015, millega nähakse ette tehnilistest eeskirjadest ning infoühiskonna teenuste eeskirjadest teatamise kord (OJ L 241, 17.9.2015, p. 1–15) kohaselt.